

Flora og Fauna (Aarbog) 1903

Danmarks Krybdyr.

Ved J. Jeppesen.

Ved nogle Artikler i »Naturen og Mennesket« 1894—95 har Georg F. L. Sarauw givet Anledning til, at visse Fejltagelser med Hensyn til den danske Krybdyrfauna er blevet rettede. Det blev konstateret, at de 3 eneste Eksemplarer af »Hasselsnogen«, som vidstes at være tagne her i Landet, og som gemmes i zoologisk Musæum i København, i Herlufsholms og i Skaarup Seminariums Samlinger, slet ikke var Hasselsnoge, men Æskulapslanger. Eksemplaret i Skaarup er fra 1863, det i Herlufsholm fra 1851, det tredje endnu ældre. — Omtalen af disse Forhold bevirkede atter, at det oplystes, at et Par Skoledisciple fra Hjørring 1887 paa Strandbredden ved Hirtshals havde fundet et dødt Eksemplar af den ægte Hasselsnog. Det er det eneste Individ, der hidtil er taget her til Lands, og man har tænkt sig den for øvrigt fjerne Mulighed, at det slet ikke har levet her, men blot med ituslaet Hovedskal er skyllet i Land.

I nævnte Tidsskrift blev tillige fremsat Formodning om, at Grønøglen (Smaragdfirbenet) mulig kunde findes i den sydligere Del af Landet. Hidtil har man dog ikke været saa heldig.

For at give »Flora og Fauna«s Holdere Midler til at skelne disse Krybdyrarter fra de almindeligt forekommende, skal jeg her fremhæve de væsentligste ydre Kendetegn for de forskellige Arter og henstille til dem, der bor i Egne, som kan være passende Opholdssteder for disse Dyr, at have Opmærksomheden henvendt ogsaa paa dette Emne under almindelige Ekskursioner.

Lacerta viridis Gessner (Grønøgle, Smaragdfirben). Den har Tænder paa Ganen. Umiddelbart bag hvert Næsebor ligger to smaa Plader, den ene lige over den anden, tilsammen af samme Højde som den bagved liggende; denne er igen Nabo til en større, der næsten naar Øjet. — Ryg- og Sideskællene er næsten lige store; alle har en skarp Kant langs Midten, herfra skraaner Fladerne jævnt til begge Sider (Skællenes øverste Flade viser ved et Tværsnit en stump Vinkel, der kan variere fra 90° — paa Ryggen — til næsten 180° — ned mod de brede Bugskæl). Hannen er paa Ryggen og Siderne sædvanlig prægtigt grøn eller blaa-lig, Hunnen grønbrun med sorte Pletter paa Ryggen. Begge Køn har gulagtig, uplettet Bug. Men Farven er i det hele meget varierende. Dyret er betydelig større end vore to almindelige Arter og kan naa en Længde af 40 cm. Halen dobbelt saa lang som Hoved + Krop, dens yderste Halvdel graa eller brun.

Opholder sig især i Krat. Enge med større Sten, Skovlysninger, varme Skrænter. Den er vanskelig at fange, da den er meget opmærksom og behændig.

Den har hjemme i det sydlige og sydøstlige Europa, findes hist og her i Tyskland, f. Eks. i Mecklenburg, paa Rügen, paa Kalkbjerge ved Berlin.

Lacerta agilis (L) Wolf (Sandøgle, alm. eller æglægende Firben). Tænder paa Ganen. Imellem Næseboret og den større Plade lidt foran Øjet findes 3 næsten lige store Plader, af hvilke den øverste ligger ind over begge de andre. Langs Ryggen har den 10—12 Rækker smalle Skæl, hvert med en skarp fremstaaende Midtlinie (samme Bygning som alle Grønøglens Ryg- og Sideskæl), mens Sideskællene er betydelig bredere og saa godt som alle har en ganske plan Overflade. Foden er ikke længere end Hovedet. Oversiden grønlig-graabrun med et brunt Baand langs Ryggen.

Denne og Siderne har store mørke Pletter med en hvid Plet i Midten. Undersiden gullig eller grønlig med sorte Prikker. Længden sædvanlig 13—16, undertiden indtil 21 cm. Halen, naar den er fuldstændig, $1\frac{1}{2}$ Gange saa lang som Hoved + Krop. Almindelig her i Landet.

Lacerta vivipara Jacq. (Skovøgle, levendefødende Firben). Ingen Tænder paa Ganen. Imellem Næseboret og den større Plade foran Øjet findes kun 2 smaa Plader. Langs Ryggen er der kun 1—2 undertiden hist og her afbrudte Rækker smalle Skæl, der afviger kendeligt fra de bredere Sideskæl, men Forskellen er mindre end hos forrige Art. Fod sædvanlig længere end Hovedet. Oversiden mørkere eller lysere brun eller grønlig, ofte med en sort Streg eller en Række sorte Smaapletter langs Midten af Ryggen; Siderne har gerne sorte Pletter med lysere Prikker. Undersiden hos Hannen gulrød, sædvanlig med sorte Punkter, hos Hunnen lysere, ensfarvet. Men Farven er her som hos de øvrige Arter ret varierende. Længden omtrent som foregaaendes; den er maaske gennemsnitlig lidt kortere og spinklere. Forholdet mellem Halens og Kroppens Længde er meget varierende. Almindelig Navnet Skovøgle er ikke betegnende, da denne Art i alt Fald i visse skovløse Hedeegne er hyppigere end den foregaaende.

Anguis fragilis L (Staalorm). Da dette Dyr er saa almindelig kendt og ikke her har nære Slægtninge, det kan forveksles med, er en nærmere Beskrivelse overflødig i denne Oversigt.

Tropidonotus natrix Boie (Snog). Hovedets Overside er dækket af 9 Plader, ordnede i 4 Tværrækker med 2, 2, 3, 2 Plader i hver Række. Pladerne er større, jo længere tilbage de ligger. Rækken med 3 Plader ligger mellem Øjnene, den midterste af de 3 kaldes Pandepladen. Den er tortil kun lidt udvidet, altsaa kun svagt aftagende i Bredde bagtil. Snudepladen, den forreste paa Overmundens Rand, er meget bredere end høj, den bageste Rand jævnt afrundet. 1 Plade begrænser Øjet fortil, 3 bagtil. Alle Skællene er kølede (de har en ophøjet Linie langs Midten), paa Ryggen mindre end paa Siderne; de er over Midten ordnede i 19 Længderækker. Pupil rundagtig. De bageste Overkæbetænder er længere end de forreste. Længde 94—125 Ctm. — Oversiden askegraa-skiferblaa eller olivenfarvet med flere Rækker sorte Pletter; paa hver Side af Baghovedet en hvid eller gulagtig Plet, bagtil sort begrænset. Langs hver Side af Bugen er der gerne en Række hvidlige Pletter. — Den er langt hyppigere paa

Øerne end i Jylland; dog er den nu ikke nær saa almindelig f. Eks. Sydsjælland, som den var for 30—40 Aar siden.

Coronella austriaca Laur (*C. laevis* Merr.) (Hasselsnog). Hovedets Overfladebeklædning i det væsentlige som hos Snogen. Dog er Pandepladen fortil mere udvidet. Snudepladen saa lang som bred og kiler sig med en skarp Vinkel op mellem den forreste Tværrækkes 2 Plader. 1 Plade begrænser Øjet fortil, 2 bagtil. Alle Skællene er glatte (ingen kølformig Midtlinie); 19 Længderækker. Pupil rundagtig. De bageste Overkæbetænder er de længste. Længde 65—80 Ctm. Oversiden rødliggraa, ofte spillende i det brune eller grønlig; sædvanlig med en dobbelt Længderække af mørke Pletter; paa Nakken sædvanlig en mørk, bagtil udrandet Plet; en mørk Stribe gaar fra Næseboret gennem Øjet til Mundvigen. Undersiden gulgraa eller rødlig, ensfarvet eller mørkagtig plettet. — Almindelig i Tyskland, temmelig alm. i Sverrig til Upsala, i Norge til Trondhjem. Sjælden i England.

Coluber Aesculapii Sturm (Æskulapslange). Pandepladen fortil meget bredere end bagtil og naar med forreste Yderhjørne næsten altid øvre Ende af den forreste Øjeplade. Snudeskjold ovalt, bredere end højt. 1 Plade begrænser Øjet fortil, 2 bagtil. Skællene er glatte eller undertiden meget svagt kølede paa den bageste Halvdel af Kroppen; 21—23 Længderækker. Overkæbetænderne lige lange. Længde 125—190 Ctm., altsaa langt større end foregaaende. Oversiden graagul, olivenfarvet eller sortagtig; enkelte Sideskæl kan have hvide Rande. Hoved og Hals ofte straagule, ved Mundvigen en gulagtig Plet. Undersiden ensfarvet svovlgul eller hvidgul. — De 3 førnævnte Eksemplarer er fra Skovene i Sydsjælland. Sjælden i Tyskland, hvor den kun naar Schlangenbad og Ems. Den hører særlig hjemme i Syd-europa.

Vipera berus L (*Pelias berus* Merr.) (Hugorm). Lige over hvert Øje ligger en stor Plade; mellem disse to øvre Øjeplader, men adskilt fra dem ved smaa Plader, findes den store Pandeplade og umiddelbart bag denne 2 store Plader. Den øvrige Del af Hovedet er dækket af Smaaplader. Mellem Øjet og den Pladerække, som ligger langs Overlæbens Rand, er der indskudt en Række Smaaplader. Hos de foregaaende Slangearter støder Øjet umiddelbart op til de øvre Læbeplader. Alle Skællene er kølede som hos Snogen. 21 Længderækker over Midten. Lodret Pupil. Længde 60—75 Ctm., Hunnen længere end Hannen, men dens Hale er forholdsvis kortere, omtrent $\frac{1}{8}$, mens Hannens er $\frac{1}{7}$ af hele Dyrets

Længde. Det bekendte Siksakbaand langs Ryggen er paa hver Side ledsaget af en Række mørke Pletter. Baade Baand og Pletter er dog ganske udviskede hos de mørke Varieteter. Hovedets Overside sædvanlig med mørke, ofte sammenflydende Pletter. Hunnen er i det hele mørkere end Hannen. — Almindelig i de jydskede Hedeegne; langt sjældnere de fleste Steder paa Øerne, hvor den slet ikke forekommer i mange Egne.

Foruden af Spritpræparater i Ranum Seminariums Samling har jeg betjent mig af: Leunis: Synopsis der Thierkunde, Martin: Illustrirte Naturgeschichte der Thiere, Brehms Dyreliv samt Artikler i Salmonsens Konversationsleksikon og i »Naturen og Mennesket«.
